

CZU 02(478)

027.54(478):[021+021.64]

DOI 10.5281/zenodo.6828018

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ – PROMOTOR AL MODELULUI STRATEGIC AL SISTEMULUI NAȚIONAL DE BIBLIOTECI

Rezumat: Articolul demonstrează previzibilitatea și importanța fundamentală a Modelului Strategic al Sistemului Național de Biblioteci. Menționând caracterul participativ de elaborare a documentului, autorii reflectă etapele procesului, precum și componentele/acțiunile prevăzute în scopul îmbunătățirii poziționării bibliotecii în societate.

Cuvinte-cheie: Modelul strategic, Sistemul Național de Biblioteci, impactul Modelului Strategic.

Ludmila CORGHENCI

șefa Centrului de Formare Profesională
Continuă în Biblioteconomie și Științe ale
Informării,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova
lcorghenci@bnrm.md

Vera OSOIANU

director adjunct, Direcția Cercetare și
Dezvoltare în Biblioteconomie și Știința
Informării,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova
bnrmvo2012@gmail.com

Abstract: The article demonstrates the predictability and fundamental importance of the Strategic Model of the National Librarianship System. The authors mention the participatory nature of the document's evolving, reflect the stages of this process, components and actions provided in order to improve the positioning of the library in our society.

Keywords: Strategic Model, National Librarianship System, impact of the Strategic Model.

Anul 1991 – un an simbolic pentru Republica Moldova, anul emiterii actului fondator al țării, Declarația de Independență. Acest an semnifică începutul pentru toate domeniile de existență ale țării, bibliotecile nefiind o excepție.

Anul 1991 a fost rodnic pentru bibliotecile de toate tipurile din mai multe motive. Primul motiv invocat ține de echipă de lideri în domeniu, angajați la Ministerul Culturii și Cultelor (Alexe Rău, Eugen Martin), susținuți în promovarea schimbărilor de conducerea decidentului principal (ministrul Ion Ungureanu, prim-vice ministrul Alexei Andrievschi). Anul de referință este unul de excepție, date fiind comunicarea, dialogul profesional eficient, manifestarea unității de către managerii superiori ai bibliotecilor de diferite tipuri, care au permis adaptarea bibliotecilor la modificări rapide, anticiparea acestora sau chiar generarea lor. Drept rezultat în acest an au fost constituite unele organisme de dirijare profesională: Comitetului Tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare” etc., elaborate documente directoare privind funcționarea SNB: modelul strategic al SNB, concepte, regulament-cadru de organizare și funcționare a bibliotecii publice, directorii privind dezvoltarea colecțiilor și revenirea la clasificarea zecimală universală – acestea fiind aliniată experiențelor țărilor cu

sisteme biblioteconomice dezvoltate și prevederilor organizațiilor internaționale de profil. Reperetele în timp privind elaborarea și punerea în aplicare a Modelului strategic al SNB (prezentate mai jos) la fel sunt o manifestare a coeziunii și unității profesionale, ba chiar un exemplu de centrare a eforturilor în scopul dezvoltării domeniului.

Afirmăm cu certitudine: experiența anului 1991 prezintă un impact de durată, iar componenta documentară creată în anul de referință a fost preluată și dezvoltată pe parcurs.

De ce un model strategic al Sistemului Național de Biblioteci?

Un model strategic prezintă/analizează o structură sistemică la general, reflectând modul în care interacționează componentele. Oportunitatea elaborării Modelului strategic al SNB a fost determinată de necesitatea reșezării organizatorice a bibliotecilor publice, reorientarea activităților acestora, asigurând:

- un cadru unitar de acțiune pentru toate componentele SNB;
- dezvoltarea identității proprii a bibliotecilor – parte a SNB;
- direcționarea pe termen lung a activității;
- modificări în concepția, atitudinea și acțiunea personalului de bibliotecă, a fondatorilor;
- dezvoltarea unei infrastructuri biblioteconomice, pe care este fundamentată activitatea bibliotecilor din cadrul sistemului național;
- orientarea bibliotecilor spre utilizator, membrii comunității servite, spre întâietatea necesităților informațional-documentare ale cetățenilor.

Etape ale elaborării Modelului strategic:

▪ martie, 1991 – constituirea Comisiei pentru elaborarea concepției (modelului strategic) al SNB, în conformitate cu prevederile ordinului nr. 56 din 14.03.1991 al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova;

Comisia a inclus 26 de persoane, inclusiv: reprezentanți ai bibliotecilor naționale, universitare și specializate, cadre didactico-

științifice. În calitate de președinte al Comisiei a fost desemnat Alexe Rău, pe atunci specialist general la Ministerul Culturii și Cultelor al Republicii Moldova. În cadrul acesteia au funcționat cinci grupuri: „Structură. Dirijare. Interacțiune. Statut funcțional” (conducător Ludmila Corghenci, director adjunct, Biblioteca Națională), „Colecțiile de bibliotecă” (conducător Claudia Balaban, director, Biblioteca pentru Copii „Ion Creangă”), „Potențialul informațional automatizat” (conducător Ion Croitoru, lector, Universitatea de Stat a Moldovei), „Instruirea și reciclarea cadrelor” (conducător Nelly Țurcan, Universitatea de Stat a Moldovei), „Economia de bibliotecă” (conducător Petre Racu, director, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică).

▪ 5 aprilie 1991 – prezentarea primelor variante ale compartimentelor de către conducătorii grupurilor;

▪ 25 aprilie 1991 – definitivarea proiectului Modelului strategic al SNB;

▪ mai-decembrie 1991 – organizarea consultărilor și discuțiilor pe marginea proiectului documentului cu implicarea membrilor comunității profesionale, factorilor de resort, utilizatorilor bibliotecilor etc.;

▪ 27 decembrie 1991 – aprobarea Modelului strategic al SNB prin Hotărârea din 27.12.1991 a Colegiului Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova, astfel demarând reforma bibliotecilor din țară.

Componentele Modelului strategic al SNB – conținuturi durabile în sprijinul dezvoltării bibliotecilor [5]:

▪ *Noțiuni generale* – compartimentul identifică SNB drept „un ansamblu de centre biblioteconomice și rețele de biblioteci formate și întreținute de către stat în vederea satisfacerii intereselor și cerințelor întregului popor și subordonate (profesional) unui organ de coordonare” [5, p. 6]. Sunt identificate sarcinile de interes general ale bibliotecilor (cum ar fi conservarea memoriei cuprinsă în documente, organizarea de lecturi publice și altele), precum și principiile de funcționare ale SNB;

▪ *Structură și dirijare* – compartimentul reflectă clasificarea bibliotecilor din cadrul

SNB, funcțiile și elementele dirijării sistemului:

✓ în funcție de statutul funcțional bibliotecile sistemului național sunt clasificate: naționale, cu funcții naționale, din învățământul superior, din învățământul mediu și mediu de specialitate, specializate și de lectură publică;

✓ bibliotecilor le sunt atribuite următoarele funcții principale: patrimonială, informațională, comunicativă, hedonică, biblioteconomică (cea din urmă fiind caracteristică centrelor biblioteconomice);

✓ centrele biblioteconomice ale SNB sunt categorisite după cum urmează: naționale, teritoriale și departamentale;

✓ dirijarea SNB cuprinde următoarele elemente: puterea legislativă și executivă a țării; administrarea centrală (puterea de reglementare și ierarhică); administrarea locală; dirijarea profesională (Consiliul Biblioteconomic Național, Comitetul Tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare”); conducerea obștească (asociații profesionale, sindicate);

▪ *Colecții de bibliotecă*. Sunt abordate ca un organism unic, care are drept scop lărgirea potențialului informațional al bibliotecilor prin intermediul catalogului național partajat; Compartimentul reflectă principiile formării/dezvoltării colecțiilor (corespondere cu interesele și orientările statului, cu cerințele utilizatorilor, corelarea cu complexitatea dezvoltării proceselor social-istorice etc.); sursele completării colecțiilor; efectuarea catalogării centralizată; conservarea și restaurarea documentelor; efectuarea controlului de stat și obștesc în vederea utilizării raționale a mijloacelor financiare destinate achizițiilor de documente pentru biblioteci;

▪ *Potențialul informațional automatizat* – domeniul este abordat în contextul specializării și cooperării repartizării resurselor informaționale și mijloacelor tehnice, utilizării tehnologiilor noi, accesului liber la informații, integrării în sistemul mondial de informație și al colaborărilor. Compartimentul oglindește principiile de organizare și funcționare ale sistemului național automatizat de biblioteci, funcțiile acestuia, sistemele informatizate din cadrul BNRM;

▪ *Instruirea și reciclarea cadrelor. Știința biblioteconomică* – fundamentarea procesului educațional și de cercetare pe principiile continuității și unității, cointeressării materiale a bibliotecarilor și altele. Compartimentul proiectează categoriile de salarizare a bibliotecarilor în funcție de gradul de profesionalism și calitatea activității profesionale, orientarea acestora pentru creștere în carieră și obținere a categoriei de calificare, identifică modalitățile de formare de bază profesională și formare profesională continuă. Modelul strategic atribuie funcția de cercetare tuturor bibliotecilor din cadrul sistemului național, evidențiind direcțiile principale ale activității de cercetare, precum și importanța promovării și asigurării accesului la rezultatele acestei activități;

▪ *Economia de bibliotecă* – compartimentul este axat pe problemele economice ce țin de domeniul biblioteconomiei, asigurarea juridică a drepturilor economice ale bibliotecii, normativele și sursele de finanțare a activității, mecanismul și direcțiile principale de utilizare a mijloacelor financiare.

▪ *Anexa „Programul strategic de dezvoltare a Sistemului Național de Biblioteci al Republicii Moldova”* – compartimentul prevede acțiunile și lucrările concrete în scopul realizării prevederilor Modelului strategic:

✓ domeniul „Constituirea SNB”: 12 acțiuni orientate privind elaborarea cadrului legislativ și de reglementare național și instituțional, proiectarea și construirea de noi edificii pentru biblioteci, constituirea și utilizarea unei tipografii pentru satisfacerea necesităților SNB;

✓ domeniul „Colecții de bibliotecă” – 8 acțiuni prevăzute în scopul constituirii Depozitului legal național, revenirea la Clasificarea Zecimală Universală a publicațiilor, proiecte și programe naționale de asigurare a bibliotecilor cu publicații; retrocedarea de către țările deținătoare a manuscriselor și edițiilor patrimoniale basarabene, fondarea editurii de stat pentru copii etc.;

✓ domeniul „Potențialul informațional automatizat” – 5 acțiuni orientate pentru crearea și asigurarea funcționării rețelelor automatizate, includerea sistemului auto-

matizat de bibliotecă în sistemul național informațional și altele;

✓ domeniul „Cadrele. Știința” – 5 acțiuni axate pe elaborarea și aprobarea unui nou sistem de categorisire și salarizare a bibliotecarilor; crearea unui centru național de formare profesională continuă; conferirea BNRM a statutului de instituție științifică și instituirea în cadrul acesteia a unui Consiliu specializat de conferire a titlurilor științifice de profil etc.;

✓ domeniul „Economia de bibliotecă” – 5 acțiuni de bază, centrate pe adoptarea unei hotărâri guvernamentale privind principiile și mecanismul funcționării bibliotecilor, elaborarea și aprobarea normativelor unice și altele;

✓ domeniul „Relații internaționale” – 2 acțiuni, care orientează privind afilierea SNB la organizațiile internaționale, intensificarea relațiilor profesionale între biblioteci și diaspora basarabeană.

Impactul Modelului Strategic:

▪ crearea Sistemului Național de Biblioteci și alinierea acestuia la principiile internaționale de organizare și funcționare;

▪ promovarea și instituirea în comunitate a unei noi viziuni privind poziționarea bibliotecii: întemeierea acesteia pe primul necesităților utilizatorilor/membrilor comunității, fapt ce conduce la asigurarea unicității fiecărei biblioteci, conectată la sistemul național;

▪ conceperea și dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă ca un organism unic, în funcție de necesitățile utilizatorilor/membrilor comunității și ca parte componentă a patrimoniului național;

▪ afirmarea caracterului flexibil al funcționării bibliotecilor, adaptabilitatea

acestora la schimbările mediilor externe, la noile tehnologii informaționale și de comunicare ca pârghii eficiente pentru stimularea inovației, creativității și eficienței, satisfacerea nevoilor informaționale, de educație, dezvoltare personală și profesională ale utilizatorilor/membrilor comunităților;

▪ reliefa importanței dezvoltării profesionale continue a personalului din biblioteci;

▪ oferirea elementelor/conținuturilor de bază pentru cadrul legislativ privind activitatea bibliotecilor în Republica Moldova (atât a legii din anul 1994, cât și a Legii cu privire la bibliotecă, nr. 160 din 20 iulie 2022), precum documentele de reglementare și normative.

Modelul strategic are rolul esențial de principal catalizator al dezvoltării SNB, al transformărilor majore din domeniu. Elaborarea acestuia a avut la bază un amplu proces participativ, care a implicat atât actori instituționali și specialiști/experti, precum și reprezentanții autorităților publice centrale. Cu părere de rău, nu a fost dezvoltat un mecanism de monitorizare și evaluare, de coordonare a implementării Modelului strategic. Nu au fost identificate domeniile prioritare de intervenție strategică și nu a fost realizată o estimare a resurselor necesare (umane, financiare, materiale). Lipsa acestor componente vitale de planificare strategică a avut consecințe negative asupra implementării Modelului strategic.

Oricum, menționând previzibilitatea documentului conceptual/strategic, recunoaștem importanța acestuia pentru consolidarea capacităților și stabilității bibliotecilor, pentru sporirea atractivității și competitivității acestora într-o perioadă plină de provocări.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECONOMIA Moldovei. Cadru de reglementare. Chișinău, 1993. 217 p.
2. CORGHENCI, Ludmila, Osoianu, Vera. Considerații privind activitatea bibliotecilor publice. In: Magazin bibliologic. 1993, nr. 2, pp. 4-5.
3. LEGE cu privire la bibliotecă: nr. 160 din 20 iulie 2017. [citat 18 martie 2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro
4. RĂU, Alexe. Anul Bibliologic 1922. In: Magazin bibliologic. 1993, nr. 2, pp. 2-4.
5. SISTEMUL Național de Biblioteci al Republicii Moldova. Model strategic. Aprobabil prin hotărârea din 27.12.1991 a Colegiului Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova. In: Biblioteconomia Moldovei. Cadru de reglementare. Chișinău, 1993, pp. 6-49.